

تالارلىق ئۆزگەرتىشنىڭ قانۇنسى

اھىزە - ھەرتەگىلەر

5

شىنجاڭ خالىق باسپاسى

تازلىق ئاھالىسىنىڭ تەربىيەسى

ئاھىز - ەرتەگىلەر

5

شىنجاڭ خالىق باسپانسى

۲۰۰۸ ۋەسجى

图书在版编目(CIP)数据

民间故事与传说 .5: 哈萨克文/布尔力克 编. 乌鲁木齐:
新疆人民出版社, 2008.11
ISBN 978-7-228-12043-7

I. 民... II. 布... III. — 哈萨克族 — 民间故事 — 作品集 — 中国 —
哈萨克语 (中国少数民族语言) IV. I277.3

中国版本图书馆 CIP 数据核字 (2008) 第 178657 号

责任编辑: 阿布都哈依木
责任校对: 马吾提
封面设计: 夏提克

中国哈萨克民间文学大典 — 故事与传说 (哈萨克文) (5) 布尔力克 编

新疆人民出版社出版
(乌鲁木齐市解放南路 348 号 邮政编码: 830001)
新疆新华书店发行
新疆八百印务有限公司印刷
880×1230 毫米 32 开本 11.5 印张
2008 年 11 月第 1 版 2008 年 11 月第 1 次印刷
印数: 1 — 3000

ISBN 978-7-228-12043-7 定价: 15.00 元

از ۇلتتاردىڭ تايخىداۋلى كىتاپتارىن شىعارۋعا ارنالغان مەملە-
كەتتىك قارجى ارقىلى دەمەلگەن نىشان

全国少数民族出版资金资助项目

جاۋاپتى رەداكتور: ئابدىقايىم زىكرىيا ۇلى
كوررەكتور: ئماۋلىت ئشارىپ ۇلى
مۇقاپاسىن جوبالاعان: شاتتىق اگسا

قازاق اۋىز ادەبىيەتىنىڭ قازىناسى —

اگىز - ەرتەگىلەر

(5)

باسپاعا داينىدىغان: بىرلىك ناۋكەن ۇلى

*

شىنجاڭ خالىق باسپاسى باستىردى
(ئۆزىمىچى قالاسى، وڭتۇستىك ازاتتىق كوشەسى، 348 - اۋلا)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپ دۇكەنىنەن تاراتىلدى
شىنجاڭ باباي باسپا بىستەرى شەكتى سەرىكتىگىندە باسىلدى
فورمات 1/32 880×1230 . 11.5 باسپا تاباق

2008 - جىل، قاراشا، 1 - باسپاسى

2008 - جىل، قاراشا، 1 - باسلىۋى

تىراجى: 3000 — 1

ISBN 978-7-228-12043-7

بالغاسى: 15.00 يۋان

باسپادان

قازاق حالقىنىڭ اۆز ادەبىيەتى ءوزىنىڭ كوركەمدىك -
يدەيالىق نارىمەن، ەستەتيكالىق قۇت - تەگەۋرىنىمەن، ءتۈر -
جانرلارنىڭ مولدىمەن، تاقىرىپتىق جانە سىۋجەتتىك
بايلىمەن، قوعامدىق - ەۋمەتتىك جانە تارىيەلىك تەرەڭ ءمان -
مازمۇنىمەن ەرەكشەلەندى . ول كۈنە تاس داۋىرىندە پايدا بولپ،
تۈركىلىك تۈستى باستان كەشىرگەن، ودان بەرى دە قازاق
حالقىنىڭ قالىپتاسۋ تارىخىمەن بىتە قايناسپ، بىرگە جاساپ
كەلە جاتقان تەڭدەسى جوق رۋحاني مۇرا . ول بايرىعى اتا -
بابالارىمىزدىڭ ئانىم - سەنىمدەرىنەن، تارىخىنان، تۇرمىس -
تىرشىلىگىنەن، اسىل - ارمانى، بىيك مۇراتىنان جان - جاقىتى
ماعلۇمات بەردى ءارى ۇلتتىق رۋحاني مادەنيەتتىڭ عاسىرلار
تىزبەگىندەگى تارىحي وزگەرىسەن، ەتنيكالىق سانامەن قارايلاس
ءجۈرپ وتكەن جولدىن دا كوز الدىمىزعا ەلەستەتە الادى . اۆز
ادەبىيەتنىڭ شىعارۋشىسى دا، تاراتۋشىسى دا، تىڭداۋشىسى دا -
حالىق . سوندىقتان ول شىن مانىندە، حالقتىڭ ءوز ەنشىسى
بولپ تابىلادى . ياعنى اۆز ادەبىيەتى - حالق
شىعارماشىلىعىنىڭ ايرىقتا سالاسى، اۆز شا شىعارىلىپ، اۆز شا
تاراعان كوركەم ادەبىي تۈندىلاردىڭ جيىنتىق اتاۋى . سونىمەن
بىرگە عىلىم مەن مادەنيەتتە «حالىق شىعارماشىلىعى»،
«حالىقتىڭ اۆز شا ءسوز ەندىرى» دەيتىن اتاۋلار دا وسىعان جاقىن
ماعىنادا قولدانىلادى . 1846 - جىلى اعلىشىن عالمى ۆيلىيام
تومس ۇسىنعان فولكلور (اعلىشىنشا حالق دانالىعى) ءسوزى دە

اۋىز ادەبىيەتى اتاۋى ءۇشىن حالقارالىق عىلمىي اتاۋ رەتىندە قابىلدانغان. بۇلاردىڭ قاي - قايسىسى دا ءبىرىنىڭ ورنىنا ءبىرى قولدانىلىپ كەلەدى. باتىس ەۋروپا، امەرىكا، اۋسترالىيا حالقتارىنىڭ ءعىمىندا بۇل ءسوزدىڭ ماعىناسى تىم اۋقىمدى، ول حالقتىڭ كىىم - كەشەك، قۇرال - جابدىق، ادەت - عۇرىپ، تۇرمىس - سالت، نانىم - سەنىم، سونداي-اق، ءتۇرلى كوركەمونەرىن (پوەزيا، مۇزىكا، ءبىي، ويۋ - ورنەك، توقما ونەرى، ت. ب) تۇتاستاي اتاۋ ءۇشىن قولدانىلادى. بۇل جاعىنان العاندا ول تەك اۋىز ادەبىيەتىن عانا ەمەس، «ەتنولوگيا»، «ەتنو مادەنيەت» دەيتىن ءعىمدارمەن دە ساباقتاسىپ، ماعىنالاسىپ جاتادى. قازاق ادەبىيەت تانۋ عىلىمىنداعى «اۋىز ادەبىيەت» دەگەن ءعىم دا «فولكلوردىڭ» وسى مانىمەن ساباقتاس دەپ قاراۋعا ابدەن بولادى. بۇلار ءبىرىن - ءبىرى تولىق سىپاتتاي بەرەدى. اۋىز ادەبىيەتىن زەرتتەيتىن عىلىمدى «فولكلور» دەپ اتاۋىمىزدا وسىعان بايلانىستى.

ءبىز وسى ۇستانىمدى باسشىلىققا الا وتىرىپ، قازاق ادەبىيەتىنە ەڭبەك سىڭىرگەن ءبىر ءبولىم عالمىداردى نەشە مارتە شەكە ءتۇيىستىرىپ «قازاق اۋىز ادەبىيەتىنىڭ قازىناسى» دەگەن فولكلور اتاۋىنا سىيىمدى تاقىرىپتا ۇلاسىپالى كىتاپ شىعارۋدى مىندەتكە الدىق. ماقسات — فولكلورعا جاتاتىن دۇنيەلەردى شاما بار تولىق قامتۋ. ويتكەنى، كوشپەلى قوعامدا فولكلور بەلگىلى ءبىر الەۋمەتتىك توپتىڭ عانا شىعارماشىلىعى ەمەس، جالپى حالقتىڭ حانى مەن قاراسىنا، باتىرى مەن بىيىنە، بايى مەن كەدەيىنە ورتاق ونەر، امبەگە تيەسەلى مۇرا. سول تۇستا بۇكىل قوعام اۋىزشا ونەر مەكتەبى بولدى. وسىعان لايىق اۋىز ادەبىيەتىنىڭ جۇگى دە وراسان زور بولدى. حالقتىڭ تاريحي زەردەسى، فيلوسوفىيالىق وي - تۇيىنىندەرى، پەداگوگيكالىق

تاجىرىيەسى، ادامگەرشىلىك ولشەمدەرى، كاسپىتىك ادەبىيەتكە
ءتان كوركەمدىك سۇرانستارى، تەاتىلىق ونەرگە تىەسەلى ەسەسى
اۋىز ادەبىيەتىنە جۇكتەلدى. ءس جۇزىندە اۋىز ادەبىيەتىنىڭ
ارالاسپايتىن سالاسى قالعان جوق. ءبىز بايىرىعى اتا -
بابالارىمىزدىڭ وسىنداي ونەر مەكتەبىنەن جارالعان بارلىق
دۇنيەلەرىنىڭ باسقىن بىرىكتىرىپ جالپى حالىققا، كەلەر ۇرپاققا،
زەردەلى زەرتتەرمەندەرگە تابىس ەتۋ ماقساتىندا «قازاق اۋىز
ادەبىيەتىنىڭ قازىناسىن» الدارىڭىزعا تارتتىق.

قازاق اۋىز ادەبىيەتى ۇلكەن تۇلعالار باسپا ءسوز بەتتەرىندە
جارقى كورىپ بولدى. ءبىراق، ءالى دە شاشىراندى كۆيدە. رەفورما
جاساپ، ەسك اشۋدان بەرگى 30 جىل بويى شىنجياڭ حالىق
باسپاسىنان اڭىز - ەرتەڭىلەر، قارا ولەڭدەر، قىسا - داستاندار،
قازاق ەمشىلىگى، دەنە تارىيە، ۇلتتىق اس - تاعامدار، ت.ب.
فولكلورعا قاتىستى دۇنيەلەر ۇزبەي جارقى كورىپ كەلەدى.
1979 - جىلدىن باستاپ «شالەين» جۇرنالىن شىعارىپ اۋىز
ادەبىيەتىنىڭ العاشقى سونى مۇرالارىن جىناپ، تۇڭغەش توپتا
باسىلىم كورسەتتى. ءبىز بۇل جولى وسى نۇسقالاردى نەڭىزگە
الا وتىرىپ جانە ەلىمىزدىڭ ءشى - سىرتىندا باسلىم تاپقان
نۇسقالارىن سالىستىرۋ، سارالاۋ، تولىقتاۋ، رەتتەۋ ارقىلى
جانرلار بويىنشا جۇيەلى قۇراستىرىپ وتىرمىز.

قازاق اۋىز ادەبىيەتىنىڭ ءتۇر - جانرلارى مول جانە كۇردەلى
بولىپ كەلتەندىكتەن جانرلىق جاقتان ءبولۋ بىزگە قىيىندىق
تۋدىردى. ءتۇرلى تانىمدار ارا تالاس - تارتىستان سولڭ اقىندار
ايتىسى، اڭىز - ەرتەڭىلەر، باتالار، جاڭىلتىپاشتار، جۇمباقىتار،
جىراۋلار جىرلارى، زالڭ - جارعىلار، كۇلىدىرگىلەر، قارا
ولەڭدەر، قىسا - داستاندار، ماقال - ماتەلدەر، مىسال -
تامسىلدەر، تۇرمىس - سالت جىرلارى، ۇلەسكەرلەر، ۇلتتىق

ويىندار، خالىق اندەرى، شەجىرە، شەشەندىك سوزدەر دەپ ون
 سەگىز توپقا جىكتەدىك. عىلمىي بولۇپ جاعىنا قاتال تالاپ
 قويغانمىزبەن كەيىنر وقشاۋ قالاتىن جانرلاردى وسى توپتىك
 نىعايلى بىرىنە تەلىدىك. مىسالى: ميفتەرگە قايسىلار جاتادى.
 اغىزدارعا قايسىلار جاتادى دەگەن سياقتى ماسەلەرگە كەلگەندە
 پىكىر بىرلىگىنە كەلە الماعاندىقتان «اغىز - ەرتەگىلەر» دەگەن
 بىر اتپەن جىبەرپ نىعاينا قاراي ورنالاستىردىق. ماقال -
 ماتەلدەر بۇدان بۇرىنقى باسلىمداردىڭ جانە شەتەلدەگى
 باسلىمداردىڭ بارىندە تاقىرىپتارعا بولىنگەن. بىراق، مۇنداي
 ماقال - ماتەلدەر وتە كوپ قايتالانادى، ويتكەنى، قازاقتىڭ بىر
 ماقالى بىرنەشە ماعىنا بەرپ، بىرنەشە تاقىرىپتى قامتىدى.
 سوندىقتان بىز الفاۋىت تارتىپكە سالىپ (بىرىنشى جولدىڭ
 بىرىنشى دىبىسەن نەگىزگە الپ) شىعاردىق. خالىق اندەرىنىڭ
 قاي بىرىن الساق تا تۇلىۋ اغىزى، تاريحى بار ءارى خالىقتىق
 قاسىيەتى بويىنشا كوپ ۋاريانتتى. بىز خالىق اراسىنا ەڭ كوپ
 تاراعان بىر نەمەسە بىرنەشە ۋاريانتتىن نەگىز ەتتىك. سونىمەن
 بىرگە مۇمكىندىگىنشە ەڭ بايرىعى نۇسقاسىن الۋدى ولشەم
 ەتتىك. ال، بەتاشار مەن باتالار تومىنا دا وسى ءۇردىستى
 ۇستاندىق، نەگىزىنەن خالىقتىق سىپات العان تۇنىدىلاردى
 بەردىك. قالعان پىكىردى وقىرمان ءوز قولدارىنا العان سوڭ
 ايتار دەپ وسى بويىنشا باسۋعا كەلىستىك.

شىنجياڭ خالىق باسپاسى

2008 - جىل، شىلدە

مازمۇنى

1	پىشتاق.....
4	سازان مەن مارجان.....
39	سۇ ساتۇشى.....
45	سۇدان شىققان ادام.....
48	سىقىرلى تاس.....
56	سىقىرشىنىڭ سىيى وسى.....
62	تۇس كورگەن پاتشا مەن زەرەك بالا.....
75	تاز بالا.....
80	ئۆزىر بالا.....
88	ئۇش بالا.....
101	ۇشار خاننىڭ بالاسى.....
119	ۇر توقپاق.....
121	ئۇش جەتىم.....
126	خاننان اسقان ئۆزىر.....
127	شاھماران.....
135	اىيىندى ئۇش جىگىت.....
139	اىيىندى ۇشەۋ.....
145	اقىمەتجان.....
153	اقىلدى دىقان.....
157	اىيىندى تۇراپ پەن تۇراش.....
160	اىلالى شال مەن ئداۋ.....
166	اىلالى تازشا.....
172	الپىسقا كەلگەننەن اقل سۇرا.....
177	اققۇبا جىگىت.....

- 186 اقىلدى ەتكىشى
- 188 الداعىش بالا
- 189 التى اقبلىسىز، ۋىر زەرەك
- 196 ايلالى ۋىرى
- 203 اسقانغا توسقان
- 208 اقىلدى ايلەلدىڭ ايلاسى
- 212 اقىلدى جىگىت پەن زەردەلى قىز
- 217 ايلاكەر بالگەر
- 220 اقماقتىڭ اقىرى
- 223 اۋلىيە خان
- 228 ۋاشىمنىڭ ۋابىلى
- 235 ۋادىل تورەلىك
- 237 ۋادىل ۋبى
- 240 ۋادىلماجىت خان
- 243 ۋادىل خان
- 254 اركىم قىلسا وزىنە قىلادى
- 256 اتتەگەنەي
- 269 باتىر باتىرما، الدە مەرگەن باتىرما
- 271 باقتىباي ۋبى
- 275 باقت قۇسى
- 282 باقتىسىز كاريا، اقىلدى نەمەرە
- 283 باي مەن قویشى
- 285 ۋىر باتىر
- 293 ۋىلىم مەن بايلىق
- 295 باقا
- 306 بەردىقوجا
- 320 گاۋھار بزدەۋ
- 323 گۇلقاقانىنىڭ گۈلى

- 331عاجايىپتى نىزدەگەن ادام
- 344عاجايىپ باق (باقشا)
- 352ئىلماننىڭ ونەرى
- 355دومبىراشى قىزدىڭ جار تاڭداۋى

3

يشتاق

بۇرىنقى زاماندا يىشتاق دەگەن بىر كەدەي بولغان ەكەن،
 ۋوزى مەرگەن ۋارى باتىر بولسا كەرەك. ايەلى، بالا - شاعاسىن
 قوسقاندا بىر ۋىدە ون نەشە جان بار ەكەن.
 كۈندەر وتە كەلە كەدەيلىكتەن تۇرمىسى تومەندەپ، بالا -
 شاعالارىنا تاماق تاۋىپ بەرۋى دە قىينغا سوعىپتى.

سونىمەن ول بىر كۈنى ايلغىنا ۋ تەرسىنەن جاسالغان
 شاقايىن بلە سالىپ، ساداعىن قولىنا الپ ۋ اتىپ كەلمەك
 بولپ، المستان بۇلدىراپ كورىنگەن بىر تاۋدى بەتكە الپ
 ۋجۈرپ كەتپىتى. جۈرە - جۈرە ول بىر قالىڭ ورمانغا كەز
 كەلىپتى دە ورمان شىنەن ۋ اتىپ الماقشى بولپ، الگى
 ورماندى ارالاي جونەلىپتى. بىراق، بۇل ورماننان وعان ەشپىر
 ۋ - قۇس جولقپاپتى.

1

ابدەن ۋۇمىتى ۋزىلگەن ول ەندى بۇل ورماننان شىعپ
 الدىغا بلگەرلەي بەرىپتى. بىر كەزدە بايلىقى كوز ۋشىنان
 كورىنگەن تاۋغا دا تاپاپتى. ول ۋسال دەم الپ سول تاۋغا قاراي
 تۇرا تارتىپتى. ول تاۋغا تايالغان سايىن الدەكمەردىڭ ۋان
 ايتىپ، بىيەلگەن داۋىسى ەستىلگەندەي بولپتى.

بىر كەزدە بىر بەلەسكە شىعا كەلگەن يىشتاق قارسى
 الدىنداعى ەتكە قاز - قاتار تىگىلگەن اق ۋىلەر مەن ونىڭ
 ماڭىنداعى ۋان سالىپ، بىيەلەپ جۈرگەن بىر توپ قىز -
 كەلىنشەكتەردى كورپىتى. ول وسى ارادا از ايلداپ العان سول
 سولارغا قاراي بارپىتى. يىشتاق تاياپ بارغاندا الگى بىر توپ قىز -
 كەلىنشەكتەر: «كۈيەۋ كەلدى، كۈيەۋ كەلدى!» دەپ شۇلاپ -
 شۇرقىراپ يىشتاققا قاراي جۈگىرىپتى. يىشتاق بۇل ۋستىڭ

بايىبىنا بارا الماي اغتارىلىپ قالپتى. كەلگەن قىز -
كەلىنشەكتەر پىشتاقتىڭ قول - ايامىن جەرگە تيگىزبەي
كوتەرگەن بويى اق وتاۋدىڭ ەسگىنىڭ الدىنا الپ كەلىپتى دە،
ونىڭ ۇستىندەگى جامان - جۇتىق كىيىمدەرىن شەشتىرىپ
تاستاپ شىت جاڭا كىيىندىرىپتى. ونان سولق اق وتاۋدىڭ ەسگىن
اشىپ كىرگىزىپتى.

كەش باتىپ ەل جاتار شاقتا قىز - كەلىنشەك اي دەسە اۋزى،
كۈن دەسە كوزى بار ءبىر سۇلۇ قىزدى پىشتاقتىڭ قاسىنا
اكەلىپ وتىرعىزىپتى دا وزدەرى شىعپ كەتپتى. بۇل وقىعا
تاڭدانغان پىشتاق قاسىنداى الگى قىزدان:

— سەندەر ادامىڭدار ما، جوق الدە جىن - شايتانىسىڭدار
ما؟ — دەپ سۇراپتى. قىز:

— قورىقپاڭىز، ءبىز ادام دا، جىن - شايتان دا ەمەسپىز،
پەرى بولامىز. قۇداي تالالا مەنىڭ نەكەمدى ادامزاتقا تۇسىرگەن
ەكەن، قازىر سەن مەنىمەن تۇرمىستانۋ الدىندا تۇرسىڭ. ءبىراق،
بۇل ءۇشىن سەن ورنىدايتىن ءبىر شارت بار. ول — سەن بۇگىن
تاڭ اتىپ، كۈن شىققاندا كوزىڭ بىلەي وتىرۋىڭ كەرەك. ەگەر تاڭ
اتىپ، كۈن شىققاندا شارتتى ورنىداي الساڭ مەن جارىڭ، مىنا
ورىستەگى مال مالىڭ بولادى، — دەپتى. قۇۋانغان پىشتاق:

— بولادى، — دەپ تاڭ اتقاندا ۇيىقتاماي وتىرادى دا ابدەن
كۈن شىعاردا قالغىپ كەتەدى. ءبىر ساتتە سەلت ەتىپ ويانغان
پىشتاق اينالاسىنا قاراسا قاسىنداى قىز دا، اق بوز ۇيلەر مەن
ورىستەگى مالدار دا كوزدەن عايىپ بولىپتى.

ساسقالاقتان پىشتاق ساداعىن قولىنا الپ، جالما - جان
ورنىنان ۇشىپ تۈرەگەلەدى. ول انادايدا ءبىر كىيىكتىڭ قاشىپ
بارا جاتقان كۈرەدى دە دەرەۋ ساداق تارتىپ، الگى كىيىكتى قىر
اسىرماي اتىپ الادى.

پىشتاق كەشتە ۇيىنە قايتىپ كەلىپ ەت جەپ بولغان سولق

جاتىپ قالادى. بىر ۋاقىتتا شاڭىراغىنا بىر كەپتەر كەلىپ قونىپ:

— ەي، پىشتاق، سەن سەرتتەن تايىدىڭ، مەن ەندى ئار كۈنى كەشتە كەلىپ، وسى شاڭىراقتان اماندىغىڭدى عانا بىلىپ تۇرامىن، — دەيدى. بۇنىڭ كەپتەر ەمەس پەرى قىز ەكەنىن بىلگەن پىشتاق:

— ەي، پەرى قىز، شاڭىراقتان ئۇس، قاسىما كەل، — دەپ وتىنەدى، سوندا پەرى قىز:

— سەرتتەن تايغان ئوزىڭ، مەن ەندى سەنىڭ قاسىغا جاقىندامايىمىن، — دەيدى. پىشتاق جالىنىپ:

— كەل، جانىم، بىر رەتكى وسالدىمىدى كەشىر، ازىراق اڭگىمەلەسەيىك، — دەيدى.

— قۇداي تاغالا ساغان نەكەلەگەن سوڭ بارسام بارايىن، — دەپ پەرى قىز پىشتاقتىڭ قاسىنا كەلەدى. ەكەۋى اڭگىمەلەسىپ، ويناپ — كۈلەدى. سودان باستاپ پەرى قىز ئار كۈنى تۈندە پىشتاقتىڭ قاسىندا بولادى.

بىر كۈنى تۈندە پىشتاقتىڭ ايەلى قاسىنداعى كۈيەۋىنىڭ الدەبىر ايەلمەن اڭگىمەلەسىپ جاتقاننى سەزىپ، دەرەۋ ورنىنان تۇرىپ، وت جاعىپ پىشتاقتىڭ ار جاق — بەر جاعىن قارايدى. بىراق، ول ئۇي شىنەن بوگدە ەشكىمنىڭ قاراسىن كورە المايدى.

كۈندەر وتە بەرەدى، بىر كۈنى تۈندە الگى ۋاقىيعا تاغى دا قايتالانادى. پىشتاقتىڭ ايەلى كۈيەۋىنىڭ كورپەسىن اشىپ قاراسا، ەشارسەنىڭ قاراسىن كورە المايدى. اقىرى ول ەرتەسى بۇل ئىستى اۋىلداى بىر وقىمىستى مولداغا ايتادى. سوندا مولدا كىتابىن اشىپ:

— پىشتاققا كەلىپ جۇرگەن بىر پەرى قىز ەكەن. ەندىگارى كەلمەستەي ەتۇ ئۇشىن سەن اڭدىپ جاتىپ، ولار ەندى

اڭگىمەلەسە باستاعاندا ءبىر ءيتتىڭ كۇشىگىن ولاردىڭ ورتاسىنا
سالامى، ءيتتىڭ كۇشىگىنەن سەسكەنگەن پەرى قىز ەكىنشى
كەلمەستەي بولادى، — دەيدى.

ەرتەسى تۈندە پىشتاق پەن پەرى قىز اڭگىمەلەسە باستاعاندا
پىشتاقتىڭ ايهلى مولدانىڭ ايتۋى بويىنشا، ءبىر ءيتتىڭ
كۇشىگىن ولاردىڭ ورتاسىنا قويادى. كۇشىكتەن قاتتى
سەسكەنگەن پەرى قىز:

— بۇل نە سۇمدىق، بىزگە قاستىق قىلعان كىم؟ — دەپ
تۈسەكتەن قاشا جونەلەدى. ول شاڭىراقتان شىعاردا قايرىلىپ
تۇرىپ، — سەنى ءۇش كۈننەن كەيىن الدىرىپ كەتەم، — دەيدى
دە عايىپ بولادى.

ءۇش كۈننەن كەيىن پىشتاق قايتىس بولادى. تۋىس —
تۇعاندارى مەن ەل — جۇرتى ونى جەرلەيدى. ەرتەسى ۇلكەن ۇلى
اكەسىنىڭ قابىرىنىڭ باسىنا قۇران وقىماقشى بولىپ بارادى.
بارسا قابىر اشىلىپ قالىپتى. قابىرداعى ادامنىڭ سۈيەگى جوق
بولىپ شىعادى. بۇل سۇمدىقتان قورققان پىشتاقتىڭ بالالارى
باياعى مولداغا بارىپ، بولعان ءستى ايتادى. سوندا مولدا:

— وندا اكەلەرىڭدى پەرى الدىرىپ كەتكەن ەكەن، ەندى وعان
امال جوق، سەندەر ءوز كۈندەرىڭدى وزدەرىڭ كورىپ، پىشتاقتان
قالعان قارۋ — جاراقاتى الپ الڭ اۋلاپ جان بلەڭدار، — دەيدى.
پىشتاقتىڭ بالالارى اكەلەرىنەن قالعان قارۋ — جاراقاتى الپ
الڭ اۋلايدى. بىرتە — بىرتە ولار دا شەتنەن مەرگەن، اڭشى بولىپ
ەل قاتارىندا تۇرمىس كەشەردى.

سازان مىن مارجان

ەرتەدە ءبىر پاتشا وتكەن ەكەن. ول حالقىنا جازداي جايدارى
بولعاندىعى ءۇشىن، حالقى ونى باسىنا كوتەرىپ، اۋزىنىڭ سۋى

قۇرى ماقئاسادى ەكەن.

پاتشا ەكى ايەل السا دا، ومىرىندە شىر ەتكەن نارەستە كورمەگەندىكتەن ءۇمىتى كەسىلىپ، كوكىرەگى وسىلىپ، قوس جانارىنان قاسىرەت جوسىلىپ ءومىرىن كۈيزەلسىپەن وتكىزە بەرىپتى.

پاتشانىڭ كۈن سايىن قالجىرلغان ھالى، اق قىراۋ شالغان سامايى، ءاجىم باسقان اق ماڭدايى ھالقىن قاتتى ۋايىمعا سالىپتى. اۋىل اقساقالدارى، شەجىرەلەر مەن شەشەندەر، كەمەڭگەرلەر مەن كۈسەمدەر ءبىر جەرگە باس قوسىپ، پاتشا تۋرالى اڭگىمە - دۈكەن قۇرىپتى: «پاتشا ۇرپاقسىز كەتسىپ، پاتشالىعىن جالعاستىراتىن شاھىزاداسى بولماي قالار ما ەكەن؟» دەپ كۈيىنىپتى. سوڭىندا: «پاتشامىزعا تلعى ءبىر ايەل ال دەپ وتىنەيك» دەگەن شەشىمگە كەلىپ، پاتشانىڭ الدىنا بارىپتى.

پاتشا اسا سىتتىق ئىقلاسى ءبىلىدىرىپ، ولاردى استى - ۇستىنە ءتۈسىپ بايەك بولىپ كۈتىپتى. ەت پەن قىمىزعا ابدەن بۈككەن يىگى جاقسىلار قىسىلا - قىمىتىرلا وتىرىپ پاتشاعا تلعى دا تۈسەك جاڭغىرتۋ جۈنىندە ءناسىحات ايتىپتى. پاتشا ولاردىڭ ءناسىحاتىنا ازەر دەگەندە كۈنىپ، بۇل جۈمىستى ولاردىڭ وزدەرىنە تاپسىرىپتى.

يىگى جاقسىلار پاتشانىڭ جانىنان تارلغان سوڭ، قالانى كەزىپ، دالانى شىيرلاعان جەل اياقتاردى، بالشىلار مەن سىنشىلاردى جىناپ سارالاي كەلىپ، قالانىڭ بىرگەسىن قونىس ەتكەن ءبىر كەدەي شالدىڭ قىزىن پاتشاعا لايىق كورىپتى دە، سوڭىندا قىزدىڭ دۈنيەدە تەڭدەسىز سۇلۋلىعىن، ەلدەن اسقان اقىلدىعىن سۇداي ساپىرىپ ماقىتاپ بەرىپتى، ومىردەن ۇرپاقسىز وتەمىن بە دەگەندە جەلكەسىنە شوڭىپ جاتقان سۈركەيلى تۇمان پاتشا كوڭىلىنەن بىردەن سەيىلە باستايدى. اينالاسى بىرنەشە كۈننىڭ شىندە پاتشا التىن - كۈمىستى سۇشا شاشىپ، ءتورت

تۈلك مالدى اياماي ايداتىپ، ۇلان - اسر توي جاساپ، الگى قىزدى ءۇشىنى ايلدىككە الپتى.

ارادا نەشە ايلار وتكەن شاققا پاتشانىڭ الگى ايلى جۇكتى بولپتى. پاتشا بۇعان ماڭدايى جارىلا قۋانىپتى. ۋازىرلەرسىن ورداغا شاقىرىپ:

— ومىرىمدە ۇرىپاقسىز وتەمىن بە دەۋشى ەدىم، تورىققان كوڭلىم قايتا ءجىبىپ، قۇراپ قالعان ءومىر بايتەرەگىم قايتا بۇرلەگەلى وتىر. بۇل ارادا وتىرىپ، دۇنيەگە جاڭا كەلگەن نارەستەنىڭ ءۇنىن ەت قۇلاعىمىمەن ەستىسەم جۇرگىم جارىلىپ كەتەتىن سياقتى. سوندىقتان، سايلاحت جاساپ، سەرۋەن قۇرىپ، سىرتتا بولايىن، ايلەم قول - ايلەن باۋىرىنا العاننان كەيىن كەلەمىن. سەندەر دەرەۋ دايىندىق كورىڭدەر، — دەپتى.

— امىرىڭىزگە قۇلدىق، — دەپ شۇلەي تالغىم ەتسىپ، شۇعىل دايىندىققا كىرىسىپتى سەرىكتەرى. دايىندىق بىتكەن سولڭ پاتشا جاساۋىلدارىن ەرتىپ، ەل - جۇرتپەن قوشتاسىپ قىرغا ساپار شەگىپتى.

ەندىگى اڭگىمەمىز پاتشا ورداسىنىڭ وزىنەن بولادى.

كورىنبەگەن باقىسى - بالگەرى، شىپەگەن شىپالى ءدارىسى قالماسا دا پۇشپاعى قاناماعان ەكى بايبىشە پاتشانىڭ توسەك جاڭعىرتۇنا شتەي قىزعانىش ءبىلدىرىپ، ادام جوققا شاشىن جايىپ، پاتشا ءولپ سۇيەگىن شىعارىپ جاتقانداي نالىعان ەكەن. پاتشا اتتانعان سولڭ ەكەۋى مۇڭداسىپ وتىرىپ، ءبىرى:

— مىنا كەدەيدىڭ تالقى ايلعى تۇسە سالا توسەكپەن جۇكتى بولدى. ەگەر ول امان - ەسەن بوسانىپ، شىر ەتكەن بالا تۇسەتىن بولسا، وندا سورىمىزدىڭ ابدەن قاينالغانى. پاتشا بىزگە پىسقىرىپ تاقارماي، سول جاس توقالدىڭ قولى بولادى، — دەيدى.

— باسقا قونعان باقىت قۇسىنىڭ ۇشقانى دەگەن سول، — دەيدى ەكىنشىسى، — قونعان باقىتى وسى تالقى اياققا تەپتىرىپ

